

σεις εἰς τὸν Ζωολογικὸν Κήπον τῶν Παρισίων.

Ὁ Ζωηρὸς δὲν ἐτόλμησε ν' ἀπαντήσῃ, ἐνδομύχως ὅμως ἐθλίβη βαθέως. Πῶς λοιπὸν; νὰ κάμῃ τις τόσον μακρὸν ταξίδιον, διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ ἀμέσως, χωρὶς νὰ ἴδῃ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς μεγάλης ἐκείνης χώρας, ὅπου οἱ γύπες περιφέρονται εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ οἱ ψιττακοὶ ἴστανται κατὰ ζεύγη ἐπὶ τῶν φοινίκων! Τὸ μειράκιον ἠχλήθη ὅπως νέον τι ἐμπόδιον, παρόμοιον μὲ τὰ τόσα παρ' αὐτῶν συναντηθέντα, ἀνακύψαν αἴφνης μεταβάλλη τὰ σχέδια καὶ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ Πινσῶν.

Περὶ τὴν πέμπτην ἑσπερινὴν ὥραν οἱ δύο ταξειδιῶται ἤρξαντο περιφερόμενοι ἐντὸς τῆς πόλεως, ἧς αἱ ὑψηλότεραι οἰκίαι εἰσὶ διώροφοι φέρουσι δ' ἐπὶ τῆς στέγης ἐξώστας, εἰς οὓς οἱ κάτοικοι ἐξέρχονται τὴν ἑσπέραν, ἵν' ἀναπνεύσωσι τὴν θαλασσίαν αὔραν. Μετὰ ἐν τέταρτον τῆς ὥρας ἐξῆλθον τῆς πόλεως, ἧς ἡ ἔκτασις εἶνε λίαν περιορισμένη. Ἄλλ' ὁποῖα ὑπῆρξεν ἡ ἐκπληξίς καὶ ἡ ἀπογοήτευσίς τοῦ Ζωηροῦ, ὅτε ἀντὶ τῆς ὥραίας πεδιάδος, ἣν προσεδόκα ν' ἀπαντήσῃ, εὐρέθη ἐν τῷ μέσῳ ἀπέρονος ἀμμόδους ἐκτάσεως! Τῆδε κακεῖσε ἐφαίνοντο ἰσχυροὶ τινες θάμνοι, ἀλλ' οὐδαμῶς δένδρον, χλόη, ἢ ἄνθος.

Τὸ παιδίον παρετῆρι ἐκθαμβον. Ἀπώτατα ἐν τῷ ὀρίζοντι διεγράφετο τὸ σχῆμα ὑψηλῶν ὀρέων, ὧν ἐδέσποζεν ὁ χιονοσκεπὴς κῶνος τῆς Ὁριζάβας.

Οἱ ταξειδιῶται περιειργάσθησαν ἐπὶ πολλὴν ὥραν τὰ ὄρη ταῦτα, ὧν ἡ σειρά ἐκτείνεται παραλλήλως πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ εἰς ὧν τὴν κορυφὴν εὐρίσκειται ὄροπέδιον, ἔχον μῆκος διακοσίων λευγῶν, ἐφ' οὗ ἐγείρεται ἡ πόλις τοῦ Μεξικίου εἰς ὕψος διαχιλίων μέτρων. Ἡ μεγάλη αὕτη ἄλυσσις τῶν ὀρέων διακοπομένη καὶ σχηματίζουσα ἑκατὸν διακλαδώσεις καλεῖται Βραχώδη Ὀρη ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις, Κορδιλλιέροι ἐν Μεξικῷ, καὶ Ἄνδεις ἐν Περουβίᾳ. Οἱ δύο περιηγηταὶ ἀφοῦ ἐβάδιζαν ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἐπὶ τοῦ ἀμμόδους ἐδάφους, ἐπλησίασαν πρὸς τὴν θάλασσαν, ὅπως εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν Ὁ Ζωηρὸς ἐξεπλάγη βλέπων τὸ σχῆμα, τὸ μέγεθος καὶ τὰ χρώματα τῶν ἀφθόνως ἀνὰ τὴν παραλίαν ἐσπαρμένων κογχυλῶν. Ἐπλήρωσε δι' αὐτῶν τὰ θυλάκια, τοῦθ' ὅπερ ἐπίσης ἔπραξε καὶ ὁ Πινσῶν, διότι κατὰ τὴν γνώμην τοῦ μηχανικοῦ αἱ κογχύλαι αὗται εἰσὶ πράγματα σπανιώτατα καὶ ἀξιοθέατα ἐν Εὐρώπῃ.

Περὶ τὴν ἕκτην ὥραν τῆς ἑσπέρας ὁ Πινσῶν καὶ ὁ Ζωηρὸς ἐκάθησαν παρὰ τὴν κοινὴν τοῦ ξενοδοχείου τράπεζαν καὶ ἐγεύθησαν ἰχθύων καὶ καρπῶν ἀγνώστων αὐτοῖς. Αἱ ἰσπανιστὶ γενόμεναι συνδιαλέξεις δὲν ἐνδιέφερον αὐτοὺς καὶ μετὰ τὸ δεῖπνον ἀπεσύρθησαν, ὅπως περιπλανηθῶσιν ἐκ νέου ἐντὸς τῆς πόλεως. Τὰ μόνα ἀνοικτὰ καταστήματα ἦσαν τὰ καφεπωλεῖα, ὅπου κητνηαλίσκοντο παγωτὰ ἀρωματικὰ καὶ ποτὰ ἀναψυ-

κτικὰ. Περὶ τὴν ὀγδόην ὥραν αἱ κυραὶ καὶ οἱ κύριοι, εὐρωπαϊκὴν στολὴν φέροντες, μετέβησαν εἰς τὴν παραλίαν, ἧτις εἶνε ὁ μόνος περίπατος τῆς Βέρα-Κρούζ. Τὴν ἐνάτην ὥραν ἡ πόλις πᾶσα ἐφαίνετο ἀποκοιμηθεῖσα καὶ οἱ νυκτοφύλακες φέροντες φανούς καὶ ὄπλισμένοι διὰ μακρᾶς λόγχις, τοποθετημένοι εἰς τὰς γωνίας τῶν ὁδῶν ἤρχισαν νὰ ψάλλωσι θρηνηδῶς καὶ μελαγχολικῶς ἀναγγέλλοντες τὰς ὥρας τῆς νυκτός.

Τὴν μεσημβρίαν τῆς ἐπαύριον, περὶ τὸ τέλος τοῦ προγεύματος, κρότος τηλεδόλου ἀντήχησεν. Καθεὶς ὥρμησε τότε ἐκτὸς τοῦ ἐστιατορίου καὶ μετέβη εἰς τὴν παραλίαν. Διαικρίνετο εἰς τὸν ὀρίζοντα τὸ κατὰ μῆνα ἐξ Ἀγγλίας προσερχόμενον ἀτμόπλοιο, οὗ ἡ ἔλευσις ἐθεωροῦτο σπουδαῖον γεγονός διὰ τὴν πόλιν τῆς Βέρα-Κρούζ, καθότι κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν δι' αὐτοῦ καὶ μόνου τοῦ μέσου ἐλάμβανε τὰς ἐξ Εὐρώπης εἰδήσεις.

[Ἔπεται συνέχεια].

Τὸ κατωτέρω ἄρθρον ἐλήφθη ἐκ τοῦ ἄρτι ἐκδοθέντος ἐν Φλωρεντίᾳ βιβλίου ὑπὸ τὸν τίτλον «Γαριβάλδης», γραφέντος ὑπὸ τοῦ κ. Γουερζόνη. Ὁ συγγραφεὺς ἔργον ἐγγύθεν καὶ ἐμελέτησε τὸν χαρακτήρα τοῦ μεγάλου ἀνδρός, διὸ καὶ τὸ βιβλίον του θεωροῦμαι ὡς τὸ ἀριστον τῶν περὶ Γαριβάλδου πολυαριθμῶν κατ' αὐτὰς δημοσιευθέντων. Σ.τ.Δ.

Ο ΓΑΡΙΒΑΛΔΗΣ ΩΣ ΙΔΙΩΤΗΣ

Καὶ ὡς ἰδιώτης ὁ Γαριβάλδης ὑπῆρξε τοιοῦτος, ὥστε καὶ ἂν δὲν ἤθελε διαπραξέει οὐδὲν τῶν κατορθωμάτων ἐφ' οἷς ἐκλείσθη, ἢ ἀπέμεινε πάντοτε ἀτομικότης μοναδικῆ ἀξία τῆς μελέτης τοῦ ψυχολόγου καὶ τοῦ καλλιτέχου. Τὸ ξανθὸν παιδίον ὅπερ διέτρεψε τοὺς αἰγιαλοὺς τῆς Νικαίας, ὁ ὠραῖος πειρατὴς ὅστις ἐγοήτευσε τὴν ἀτυχῆ Ἀννίταν, ὁ θριαμβευτὴς δικτάτωρ τοῦ 1860 ἐν βλέπουσαι ἐμφανιζόμενον ἀνέκραζον αἱ σικελιώτιδες ἐν χορῷ «Oh, quant' é beddu!» (ὦ, πόσον εἶνε ὠραῖος!) διετήρησε μέχρι τῶν τελευταίων ἐτῶν τὴν ἀνδρικὴν αὐτοῦ καλλονὴν ἧτις εἶχε τύπον πάντη ἰδιόρρυθμον μὴ δυοιάζοντα πρὸς τὸν συνήθως ἀποδιδόμενον τοῖς ἡρωσι καὶ τοῖς πολιμισταῖς.

Ὁ Γαριβάλδης δὲν ἠδύνατο ν' ἀποκληθῆ ὠραῖος ἀνὴρ ἐν τῇ κυρίᾳ τῆς λέξεως σημασίᾳ. Ἦν μικρόσωμος, αἱ κνήμαι του ἦσαν κατὰ τι καμπύλαι ἐκ τῶν ἐσῶθεν πρὸς τὰ ἔξω, ὁ δὲ κορμὸς αὐτοῦ εἶχε τινὰς ἀτελείας. Ἄλλ' ἐπὶ τοῦ μὴ ἀσυμμέτρου οὐδ' ἀχάριτος σώματος ἐκείνου ἐπεκάθητο κεφαλὴ ἐξαισία, κεφαλὴ ἧτις ὠμοίαζε, ἀναλόγως πρὸς τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἐθεῖσο αὐτὴν καὶ πρὸς τὸ ἐμψυχοῦν αὐτὴν αἶσθημα, πρὸς τὸν Ὀλύμπιον Δία, τὸν Χριστόν καὶ πρὸς τὸν λέοντα, κεφαλὴ περὶ ἧς ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ ἀσφαλῶς ὅτι οὐδεμίαν μῆτηρ ἐγέννησε τοιαύτην, ὅτι οὐδεὶς καλλιτέχνης ἰδεάσθη παρομοίαν. Καὶ πόσον εὐγλώττως ἐλάλει ἡ κεφαλὴ ἐκείνη! πόσοι ὀρί-

ζοντες λογισμῶν ἐξεστίνοντο ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ καὶ εὐρέως ἐκείνου μετώπου! πόσαι ἀστραπαὶ ἔρωτος καὶ ὀργῆς ἤστραπτον ἐντὸς τῶν μικρῶν ἐκείνων, βαθέων καὶ σπινθηροβολούντων ὀφθαλμῶν, καὶ πόσῃ ἰσχύϊ καὶ εὐγένειᾳ ἐνταυτῷ ἐνέφαινε ἢ κατατομῇ τῆς ἐλληνικῆς αὐτοῦ βίως μικρᾶς, μυῦδος, εὐθείας, σχηματιζούσης μετὰ τοῦ μετώπου μίαν γραμμὴν καθέτως κατερχομένην ἐπὶ τοῦ στόματος· πόσῃ χάριν καὶ ἡδύτητα περιέκλειε τὸ μείδιμα τοῦ στόματός του, ὅπερ καὶ αὐτοῦ τοῦ βλεμματός ὑπέρετρον, ἦτο ἀναμφιβόλως, τὸ γλυκερώτερον φῶς, τὸ ἰσχυρότερον γόητρον τῆς μορφῆς του, καὶ ὅπερ οὐδεὶς, θέλων νὰ διατηρήσῃ πλήρη τοῦ πνεύματος τὴν ἐλευθερίαν, ἠδύνατο ἀτιμωρητῆ ν' ἀντικρύσῃ ἐκ τοῦ σύνεγγυς.

Πρὸς τῇ μοναδικῇ ταύτῃ καλλονῇ ἣτις καὶ μόνῃ ἦτο ἰσχύς, ἢ φύσις, μήτηρ μεροληπτικῆ καὶ φιλόστοργος ἀποδειχθεῖσα πρὸς αὐτὸν, ἐδωρήσατο τὴν εὐμνησίαν καὶ τὴν ἰσχύϊ τὴν ἀθλητικὴν ἰσχύϊ τῶν μυῶνων, ἀλλὰ τὴν ἰδιαιτέραν ἐκείνην τῶν νεύρων, ἣτις ἀναπτύσσεται καὶ ἐπιρροῶνται διὰ τῆς ἀσκήσεως, καὶ ἣτις ἠνωμένη μετὰ τῆς εὐκινῆσις καθιστᾷ τὸ σῶμα ἱκανὸν νὰ ἐπιχειρήσῃ τὰς τολμηροτέρας γυμναστικὰς κινήσεις.

Κατὰ πόσον δ' ἐπέδιδεν εἰς τὴν γυμναστικὴν ὁ Γαριβάλδης, γινώσκουμεν ἐκ τοῦ στόματός του. «Πιστεύω, ὅτι ἐγεννήθην ἀμφίβιος», συνείθιζε νὰ λέγῃ, διηγοῦμενος ὅτι τὴν πρώτην φοράν καθ' ἣν ἐρίφθη εἰς τὸ ὕδωρ, ἀνήλθεν εὐθύς καὶ ἐπέπλεον εἰς τὴν ἐπιφάνειαν. Τῷ ὄντι ἀριθμήσαντες τὰ ἄτομα ἄτινα ἔσωσε ριφθεὶς εἰς τὸ ὕδωρ εὗρομεν αὐτὰ δεκαεξί· τοῦτο καὶ μόνον θὰ ἤρκει νὰ καταστήσῃ ἐπίσημον πάντα ἄνθρωπον, ἔστω καὶ μὴ ὄντα Γαριβάλδην.

Ὅπως δ' ἐνήχετο, οὕτω καὶ ἵππευσεν, ἐπήδα, ἀνεριχάτο, ἐσκόπευε διὰ τῆς καρβίνας, ἦτο ξιφομάχος ἄριστος, μεταχειριζόμενος ἐπιδεξίως ἐν ἀνάγκῃ καὶ τὸ ἐγχειρίδιον, χωρὶς οὐδέποτε νὰ λάβῃ μαθήματα παρ' οὐδενός, ἀλλ' ἀνευρών ἐν τῇ ἀρμονικῇ τῶν μελῶν του κατασκευῇ καὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ φύσει τὸ μυστήριον καὶ τὴν ἐπιδειξίω.

Περὶ πολλοῦ ἐποίητο τὸ ἴδιον σῶμα. Δὲν περιεβάλλετο πάντοτε τὴν ἐνδυναμίαν μεθ' ἧς ὁ κόσμος συνείθισε νὰ βλέπῃ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ 1860. Ἐν Ἀμερικῇ ζῶν μετέλλαξε πολλάκις, καὶ ἀναλόγως πρὸς τὰς περιστάσεις στολῆν, καταλιπὼν τὸ ἐγχώριον ἔνδυμα τοῦ gaucho ἀντὶ τοῦ χονδροῦ ναυτικοῦ ἐπενδύτου, καὶ τοῦτον χάριν τῆς λευκῆς, ἐρυθρᾶς καὶ πρασίνης στολῆς τῆς Ἰταλικῆς Λεγεῶνος. Ἐλθὼν εἰς Ἰταλίαν, ἐν καιρῷ μὲν πολέμου ἐφόρει τὸν ἐρυθρὸν χιτῶνα μὲ πρασίνας παρυφᾶς, πλατύγυρον καὶ πτεροστόλιστον πῖλον, μανδύαν λευκὸν καὶ ἀναξυρίδας φαίικας μεθ' ὑψηλῶν ὑποδημάτων· ἐν ὥρᾳ δὲ εἰρήνης χονδρὸν καὶ μακρὸν ἐπενδύτην κεκλεισμένον μέχρι πώγωνος·

ἐν τοιαύτῃ στολῇ εἶδον αὐτὸν ἐν Τουρίνω ἐν ἔτει 1859.

Μόνον τὴν πρώτην τῆς 5 Μαΐου ἐφάνη ἐπὶ τῶν βράχων τοῦ Κουάρτου, ὁπόθεν ἐπεβίβασθη μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἀπερχόμενος εἰς τὴν ἠρωικὴν τῆς Σικελίας ἐκστρατείαν, ἐνδεδυμένος τὸν ἐρυθρὸν χιτῶνα καὶ τὸ poncho, ἦτοι τὸν λευκὸν ἀμερικανικὸν μανδύαν ἐπ' ὤμων. Ἐκτοτε δὲ, εἴτε ἐξ ἔρωτος πρὸς τὴν εὐτυχῆ αὐτὴν ἐνδυναμίαν εἴτε νομίζον ὅτι αὕτη κάλλιον πάσης ἄλλης προσημῶζετο εἰς τὸ σῶμά του, οὐδέποτε κατέλιπεν αὐτὴν.

Ἀλλὰ πλέον καὶ τῆς περὶ τὸ ἐνδύεσθαι κομψότητος ἐπεμελεῖτο τῆς καθαριότητος τοῦ σώματος. Ἐποίει συχνὰ καὶ παντοειδῆ λουτρά καὶ μετὰ προσοχῆς ἐπεμελεῖτο τῶν χειρῶν, τῆς κόμης καὶ τῶν ὀδόντων. Εἰς τὰ ἐνδύματά του, πολλάκις ἐφαρμένα καὶ ἀπερακωμένα οὐδεμίαν ἀνευρίσκετο κηλῖς. Ὁ ναυτόπικς ἐκεῖνος παραδόξως εἶχεν ἀνεκαθεν ἦθος εὐπατρίδου. Εἰς τὸν κατὰ πρότον βλέποντα αὐτὸν ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἐνεποίει ἐντύπωσιν ἢ ἀρετῆς ἀξιοπρέπεια αὐτοῦ, ἣτις εἶνε τὸ πρότον καὶ κύριον προσὸν δι' οὗ οἱ μεγάλοι ἄνδρες προσκτῶνται τὸ σέβας τῶν μικρῶν. Ἐν τῇ ὁμιλίᾳ πρὸς οἰονδήποτε ἔλεγε σεῖς. Τὸ σὺ ἐφύλαττε διὰ τὰ τέκνα καὶ τοὺς ἀρχαιότερους καὶ ἐπιστηθίους φίλους· οὐδέποτε δὲ ἠκούσθη ἐν ὁμιλίᾳ ποιούμενος χοῆσιν τοῦ lei, ἀντωνυμίας τοῦ τρίτου προσώπου, εἰμὴ λαλῶν πρὸς τὸν βασιλέα. Ὑποδεχόμενος ἔστεινε πρῶτος τὴν χεῖρα οἰκείως· τὼν δὲ κυριῶν, ἂν μάλιστα αὐταὶ ἦσαν σεβασταὶ διὰ τὸ γένος ἢ τὴν ἡλικίαν, ἠσπάζετο τὴν χεῖρα μετὰ ἀβροφροσύνης ἰπτότου.

Ἐν ταῖς συνδιαλέξεσι προὔτιμα ν' ἀφοράζηται μᾶλλον παρὰ νὰ ὁμιλῇ, σημείον καὶ τοῦτο ἀριστοκρατικῆς ἀβροφροσύνης. Καὶ εἰς τὰ ἐλάχιστα, καὶ εἰς τὰ δευτερεύοντα ζητήματα τῆς ἐθιμοτυπίας καὶ τῆς συνηθείας, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ παράσχῃ ἐκδούλευσιν, νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ ἐνόχλησιν, νὰ πράξῃ τι πρὸς χάριν, οἷος δῆποτε καὶ ἂν ἦτο ὁ αἰτῶν πλούσιος ἢ πέννης, ἰσχυρὸς ἢ ταπεινός, μετὰ προσηθείας ἀξιεράστου καὶ μετ' εὐκολίας συγκατένευεν εἰς τὴν αἴτησιν. Ἐνευθὴν ἢ ἀπερισκέψια μεθ' ἧς ἐφωδίασε δι' ἐπιστολῶν συστατικῶν καὶ διὰ πιστοποιητικῶν φιλοπατρίας ἢ τιμιότητος ἄνδρας πολλάκις ἦκιστα ἀξίους τῆς τοιαύτης τιμῆς, ὅτινες ἐποίησαντο χρῆσιν ἀναξίαν τοῦ λόγου καὶ τοῦ ὀνόματός του. Εἰς πάντα ὅμως τὰ ζητήματα ὅσα ἐφαίνοντο εἰς αὐτὸν σπουδαῖα, ὅτε ἐπρόκειτο περὶ τίνος τῶν προσφιλῶν αὐτοῦ δοξασιῶν ἢ περὶ αἰσθημάτων δεσπόζοντος ἐν τῇ καρδίᾳ του, ἢ συνδιαλέξει ἤρχιζε νὰ γίνηται δύσκολος· ἂν δὲ ὁ μεθ' οὗ συναμίλει ἐξήπτετο καὶ ἐπέμενε ἀντιλέγων, δι' ἐνὸς γνωμικοῦ, δι' ἐνὸς κινήματος, δι' ἀπλῆς κινήσεως τῶν ὤμων ἐνίοτε ἐκοπτε τὴν συζήτησιν. «Ὅτε ἐν ἔτει

1864 ἐπεσκέψατο τὸν λόρδον Παλμερστὼνα εἰς τὴν οἰκίαν του, οὗτος ἐπιτηδεύει εἰς τὴν ὀμιλίαν ἐπὶ τῆς Ἑνετίας καὶ προσεπάθησε νὰ πείσῃ αὐτὸν ὅτι τὸ ζήτημα ὄφειλε ν' ἀναβληθῆ, ν' ἀνατεθῆ δὲ ἡ λύσις του εἰς τὴν διπλωματίαν καὶ εἰς τὰς συνθήκας· ἀλλ' ὁ στρατηγὸς ἀποτόμως διακόψας αὐτόν :—Τί μοι λέγετε περὶ ἀναβολῆς! ἀνέκραξεν, οὐδέποτε καλεῖται πρόωρος ἡ ἀπόφασις τῶν δούλων ἐξανισταμένων ὅπως θραύσωσι τὰ δεσμά των. Καὶ μετὰ βιαίου κινήματος ἐγεροθεὶς ἀφῆκεν ἔκθαμβον καὶ κεχνηότα τὸν εὐγλωττον αὐτοῦ ἀντίπαλον.

Ἔστωσαν ταῦτα ἱκανὰ ὅπως ἐξαγάγωσι τῆς ἀπάτης τοὺς ὀλίγους ἐκείνους, οἵτινες ἀγνοοῦμεν διὰ τίνας σκοποὺς ἐφαντάστησαν τὸν Γαριβάλδην ὡς νευρόσπαστον ἄνευ ἰδεῶν καὶ ἄνευ θελήσεως, οὐ ἐκίνουν τὰ ἐλατήρια καὶ ἐρρυθμιζόν τὰς κινήσεις κατὰ βούλησιν οἱ περιστοιχίζοντες αὐτὸν εὐαριθμοὶ ῥαδιοῦργοι. Εἶχεν ἀληθῶς ὀλίγας ἰδέας, πλὴν αἱ ὀλίγαι αὗται εὐρούσαι ἐλευθέρων τὸ πεδῖον ἐν τῷ πνεύματι τοῦ ἐρριζώθησαν ἐν αὐτῷ βαθέως καὶ ἰσχυρῶς. Τὸ μετ' αὐτοῦ συζητησάτω καὶ διὰ τούτων τὰ μάλα σεβαστοῦς αὐτῷ ἡ δυσκολωτάτη τῶν ἐπιχειρήσεων. Ἦτο σφαῖρα χαλυβδίνῃ μὴ παρέχουσα οὐδαμῶθεν λαβήν. Ὁ Φραγκίσκος Κρίσπης, ἐγκωμιάζων τὸν ἥρωα κατὰ τὸ ἐν τῇ βουλῇ γενόμενον μνημόσυνον εἶπεν : «Οὐδεὶς ὑπῆρξεν ἰσχυρότερος αὐτοῦ κατὰ τὴν θέλησιν. Ἐπραττε πάντοτε ὅ,τι ἠθέληεν, ἀλλ' ἐν καὶ μόνον ἠθέλησε καὶ ἐπόθησεν αἰείποτε διακαῶς, τὸ καλὸν τῆς Ἰταλίας». Καὶ ἡ διαβεβαίωσις αὕτη μάρτυρος αὐτόπτου, διατελέσαντος παρὰ τὸ πλευρόν του κατὰ τὰς κρίσιμωτέρας διὰ τὴν πατριδα στιγμὰς, ἀπαλλάσσει ἡμᾶς τοῦ κόπου νὰ γράψωμεν πλείονα.

Ἡ εὐγένεια τῶν τρόπων διεκρίνεται ἔτι μάλ' εἰς τὰ ἀπλοῖκά ἤθη του. Ὀλίγιστοι ὑπῆρξαν ὡς αὐτὸς ἐγκρατεῖς εἰς τὴν πόσιν καὶ ὀλιγαρκεῖς εἰς τὴν τροφήν. Μέχρι τῶν τελευταίων ἐτῶν τῆς τῆς ζωῆς του, ὅτε οἱ ἰατροὶ διώρισαν αὐτῷ τὸν οἶνον ὡς φάρμακον, ἔπινε πάντοτε ὕδωρ ἡζίου δὲ ὅτι ἦτο γνώστης ἀριστος τῆς ποιότητος τοῦ ὕδατος, καὶ τὸ ἀπεγεύετο μεθ' ἡδονῆς, καὶ ἐξεθείαζεν αὐτὸ ἐνώπιον τῶν συνδαιτυμένων, — οἵτινες δὲν συνερῶνον ὡς πρὸς τοῦτο πάντοτε μετὰ τῆς γνώμης του, — ὡς τὸ νέκταρ τῶν ποτῶν. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν τροφήν ἔτρωγεν ὀλίγον κρέας, τοῦτο δὲ προήρχετο ἐν μέρει καὶ ἐκ τῶν λειψάνων ποίᾳς τινος πυθαγορικῆς δοξασίας, ἅτινα οὐδέποτε κατάρθωσε ν' ἀποδιώξῃ ἐντελῶς ἐκ τοῦ πνεύματός του· προὔτιμα τοὺς ἰχθῦς, τοὺς καρπούς καὶ τὰ ὄσπρια. Ὁρεκτικώτερον ἦτο δι' αὐτὸν πινάκιον σύκων ἢ φασιανὸς μετ' ὕδων. Ὅτε ἦτο ὑγιῆς νῆχαριστεῖτο ν' ἀλιεύῃ ὁ ἴδιος τοὺς ἰχθῦς καὶ δις ἢ τρίς καθ' ἑβδομάδα, ὑπὸ τὸ ὄχρον φῶς τῆς σελήνης, παραλαμβάνων μεθ' ἑαυτοῦ ἓνα τῶν υἰῶν του ἢ ἐκ περιτροπῆς ἓνα τῶν

ἐν Καπρέρα συντροφῶν του ἐπέβαινε ἀκατίου καὶ διηυθύνετο ἄλλοτε μὲν εἰς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος καὶ ἄλλοτε εἰς τοὺς μυχοὺς τῆς παραλίας ἐκείνης, βριθούσης συνήθως ἰχθύων. Ἐκεῖ διέμενε μετὰ τῆς πρώτης, ἀλιεύων δι' ἀγκίστρου οὐδέποτε δὲ διὰ δικτύων, καὶ ἐπέστρεφε σπανίως μὲ χειρας κενάς, ἀλλὰ πάντοτε σχεδὸν μὲ ἄγραν ἀρκετὴν διὰ τὸ γεῦμα αὐτοῦ καὶ πάσης τῆς ἀποικίας.

Ἄλλὰ τὸ κυριεῦον αὐτὸν πάθος ἦτο ἡ γεωργία. Ὅτε ἐγένετο ἡ ἀπογραφή τοῦ 1871, ἔγραψε διὰ χειρὸς του ἐπὶ τοῦ δελτίου «τὸ ἐπάγγελμα Γεωπόνου» καὶ δὲν ἐψεύδετο. Τὸ ἐν τρίτον τῆς ἀγόνου Καπρέρας ἐγένετο καρποφόρον χάρις εἰς τὸν ἰδρωτὰ τοῦ προσώπου του τῇ ἐπιστάσει αὐτοῦ καὶ τῇ ἐπιμόνῳ αὐτοῦ θελήσει.

Τὸ πρῶτον ἔργον τῶν χειρῶν του ἦτο ἄμπελος ἐπὶ ὄροπεδίου μικροῦ, κειμένου ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀπὸ τῆς οἰκίας του εἰς τὴν Ἐρυθρὰν Ἀκρὰν ὀδοῦ. Καίτοι ὅμως τὸ ποτὸν τῶν παραγομένων λευκῶν σταφυλῶν ἦτο ἐξαιρετικόν, ἢ κατὰ τὸν τρυγητὸν ἐσοδεῖα οὐδέποτε ἀντήμειψε τοὺς κόπους καὶ τὰ ἔξοδα αὐτοῦ. Βραδύτερον ἀρχίστας ἤδη νὰ σκέπτηται περὶ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου ἠθέλησε νὰ δοκιμασῇ καὶ τὴν καλλιέργειαν τῶν δημητριακῶν καρπῶν καὶ μετεποίησεν εἰς ἄγρον ἔκτασίν τινα γῆς ἐκ τεσσάρων ἑκταρίων· ἀλλὰ καὶ πάλιν οὐχὶ ἔνεκα τοῦ γεωργοῦ, ἀλλ' ἔνεκα τῆς κακῆς ποιότητος τοῦ ἐδάφους, ἡ συγκομιδὴ δὲν ἀνταπεκρίθη εἰς τὰς προσδοκίας.

Ἐρωτα πολὺν ἔτρεφεν ἰδίως πρὸς τὸ πρότυπον αὐτοῦ ἐν Καπρέρα κτήμα, τὸ Φοντανάτσιο. Πρὸ τοῦ 1859 καὶ τὸ κτήμα τοῦτο ἀπετελεῖτο ἐκ ξηρῶν βράχων, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀπαύστου καλλιέργειας ἐφυτεύθησαν ἐν αὐτῷ καὶ εὐδοκίμησαν ἡ ἄμπελος, ἡ συκῆ, ἡ ῥοδακινέα, ἡ ἄμυγδαλῆ, τὰ ἰνδόσυκα, καὶ πρὸς τούτοις, εἰ καὶ μαστιζόμεναι ὑπὸ τοῦ βορειοανατολικοῦ ἀνέμου, ἡ λεμονέα καὶ πορτοκαλλέα.

Ἐκεῖ κατὰ πᾶσαν πρώτῃν ἐπὶ πολλὰ ἔτη καλύπτων τὴν κεφαλὴν διὰ μεγάλου πλατυγύρου πύλου, φέρων τὸν ἐρυθρὸν χιτῶνα καὶ ἐφωδιασμένος πάντοτε διὰ μαχαίρων καὶ ψαλίδων ἐξαρτωμένων συνήθως ἀπὸ τῆς ζώνης του, διήρχετο ὄρας πολλὰς τῆς ἡμέρας ποτίζων, ἐκφυλλίζων, ἐγκεντρίζων, φαιδρὸς ἂν ἀπέμενε μόνος, συνοφρουόμενος δὲ ἂν τις ὀχληρὸς ἐπισκέπτῃς ἢ ἄκαιρόν τι τηλεγράφημα ἤρχετο νὰ ταράξῃ τὴν ἡδονὴν τῆς προσφιλοῦς αὐτῷ ἐνασχολήσεως.

Δὲν εἰργάζετο δὲ ἐμπειρικῶς. Ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ του τὰ περὶ γεωργίας συγγράμματα ἦσαν ἀφθονα. Καὶ ἐν μέρει διὰ τῆς βοήθειας τῶν βιβλιῶν τούτων, ἐν μέρει διὰ τῶν συμβουλῶν τοῦ δεῖνα γεωπόνου, ἦν κατέταττεν ἀμέσως μετὰ τῶν φίλων του, καὶ χάρις εἰς τὴν ἀντίληψιν τοῦ πνεύματός του, φύσει ἀποκλίνοντος εἰς φυσικὰς μελέτας, ἐσχημάτισε σύστημα ἰδεῶν ἐπιστημονι-

κῶν καὶ πρακτικῶν, οἷον ὀλίγιστοι τῶν μεγάλων τῆς Ἰταλίας γεωπόνων κατέχουσιν.

Ἐκόμισεν ἐξ Ἀγγλίας γεωργικὰς μηχανάς, ἤνοιξε τάφρους πρὸς διόδον τῶν ὀμβρίων ὑδάτων, ἐμερίμνησε νὰ ἐκκαθαρίσῃ τὰς εὐφορώτερας γαίας, κατέστησεν αὐτὰς παχυτέρας διὰ λιπασμάτων καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐπεμελήθη τῆς κτηνοτροφίας, σχηματίσας ποιμνιον ἐξ 150 βοῶν καὶ 400 προβάτων. Βαθμηδὸν μεριμνῶν ἀπαύστως περὶ τοῦ μικροῦ τούτου κτήματος ὑπερᾶπέκτησε παλαιῶν ἀνὰ πᾶσαν σπιθαμὴν κατὰ τοῦ γρανιτοῦ ἐφωδιάσεν αὐτὸ μὲ πᾶν ὅ,τι ἡ ἐπιστήμη ὑποδεικνύει ὡς συντείνον εἰς τὴν καλλιέργειαν, κατασκευάσας σταύλους, καλύβας, ἀποθήκας κόπρου, κυφέλας, περιστρεφῶνας καὶ τὰ τοιαῦτα. Καὶ διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἠφάνισε τὴν περιουσίαν του. Ὁ Γαριβάλδης οὐδέποτε ὑπῆρξε πλούσιος· πλὴν τὰ ὀλίγα χρήματα ἅτινα διὰ τῆς οἰκονομίας εἶχε θέσει κατὰ μέρος ἐν Ἀμερικῇ, ὅσα ἐκληρονόμησεν ἐκ τῶν ἀδελφῶν του, ὅσα ἐκέρδησεν ἐκ τῆς ἐκποίησεως τῶν πεμφθέντων αὐτῷ πολυαρίθμων δώρων, τὰ ποσὰ ἅτινα τῷ ἐδώρησαν ἡ τῷ ἐδάνεισαν οἱ φίλοι του, τὰ πάντα ἐροίφθησαν καὶ ἠφανίσθησαν εἰς τὸ ἀπύθμενον χάσμα τῶν ἐν Καπρέρα κτημάτων, ἅτινα δὲν ἀπέδωκάν ποτε εἰς τὸν πλήρη ζέσεως καλλιεργητὴν αὐτῶν οὐδὲ κἂν τὰ ἡμερομίσθια ὅσα ἐπὶ εἰκοσιν ἔτη ὑπὲρ αὐτῶν ἐξώδευσεν.

*

Μὴ δυνάμενος βεβαίως νὰ διημερεύῃ πάντοτε εἰς τοὺς ἀγρούς, τὰς βροχεράς καὶ τὰς ἀνεμώδεις καὶ παγεράς τοῦ χειμῶνος ἡμέρας διήρχετο μένων οἶκοι καθήμενος πάντοτε σχεδὸν μετὰ τὸ 1860 πρὸς τοῦ ἐξώστου τῆς νέας αὐτοῦ οἰκίας ἀποβλέποντος πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ ἀσχολούμενος εἰς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ τὴν γραφήν. Ἀνέγνω πολλά καὶ διάφορα, χωρὶς ὅμως νὰ εἶνε ἐμμανὴς ἀναγνώστης. Εἶπομεν ἤδη τίνα βιβλία προὔτιμα· κατὰ πρῶτον λόγον τοὺς ἱστορικοὺς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ τῆς Ῥώμης, τὰ γεωργικὰ καὶ μαθηματικὰ συγγράμματα καὶ τὰς ποιήσεις. Ἐκ τῶν ποιητῶν πάλιν προὔτιμα ἐκ μὲν τῶν ἰταλῶν τὸν Οὔγον Φόσκολον, ἐκ δὲ τῶν Γάλλων τὸν Σεβιέρν καὶ τὸν Βολταίρον. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἔσχε μεγάλην συμπάθειαν διὰ τὸν Γκουεράτσιν καὶ τὸν Βίκτωρα Οὐγκῶ, δύο συγγραφεῖς πάντη ἀκαταλλήλους πρὸς κατευνασμὸν τῆς φαντασίας του καὶ διὰ τὴν *Ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας Ἰταλίας* τοῦ Ἄττου Βανούτση, ἐξ ἧς παρέθετον ὀλοκλήρους σελίδας καὶ εἰς τὰ μυθιστορηματά του. Ἀλλὰ παρὰ πάντα τὰ λοιπὰ φίλτατον δι' αὐτὸν βιβλίον, σύντροφος ἀχώριστος τῶν ἀγρουπνιῶν του ὑπῆρξε τὸ ἄσμα τοῦ Φωσκόλου, *Τὰ Μνήματα*, ὑπερῶρον ἀνοικτὸν καὶ παρὰ τὴν ἐπιθανάτιον κλίνην του.

Ἐἰς τὸ γράφειν ἦτο ἀνεξάντλητος, ἀκαταπόνητος, καὶ λαμβανομένων ὑπ' ὄψει τῶν ποικίλων

αὐτοῦ ἀσχολιῶν, τεράστιος τὴν γονιμότητα. Δὲν ἀναφέρω τὰς ἐπιστολάς του, εὐγλώττους μάρτυρας τῆς εὐχερείας τῆς γραφίδος του· ἀλλ' ἐν τῷ γήρατι συνέγραψε τρία μυθιστορήματα, τὴν *K. laulian*, ἥτοι τὴν *κυβέρνησιν τοῦ Μορακοῦ*, *Kartwōrñ* τὸν *ἑθελωτήν* καὶ τοὺς *Χιλιούς τῆς Μαρσάλας*. Πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐπεχείρησε νὰ γράψῃ ἐν ἀνομοιοκαταληκτοῖς στίχοις τὴν ἱστορίαν τῆς ζωῆς του, ἡμεῖς αὐτοὶ δὲ τὸ 1864 ἠκούσαμεν ἐκ τοῦ στόματός του τινὰ ἀποσπάσματα. Ἐγκαταλιπὼν τὸ ἔργον τοῦτο, ἀγνωστον διὰ τίνος λόγους, ἀνέλαβε νὰ γράψῃ τὸ αὐτὸ θέμα ἐν πεζῷ λόγῳ, συγγράφων τ' *Ἀπομνημονεύματά του*, ἀφ' ἧς ἐποχῆς διέκοψεν αὐτὰ τὸ 1850 μέχρι τῆς εἰς Γαλλίαν ἐκστρατείας. Τ' *Ἀπομνημονεύματα* ταῦτα, καθ' ἃ θετικῶς γινώσκουμεν, παρέδωκε πρὸ τεσσάρων ἐτῶν ἐντὸς κιβωτιδίου κεκλεισμένου τῷ υἱῷ αὐτοῦ Μενόττη ῤητῶς παραγγεῖλας αὐτῷ νὰ ἀγὴ τὰ δεῖξῃ εἰς τινὰ ἐνόσω αὐτὸς ἔζη, νὰ τὰ δημοσιεύσῃ δὲ παρελθόντος χρονικοῦ τινος διαστήματος ἀπὸ τῆς τελευτῆς του.

Ἀναμειγμένα μετὰ τῶν *Ἀπομνημονευμάτων* εὐρέθησαν καὶ θὰ εὐρεθῶσι πλείονα ὅταν τὰ ἔγγραφα του πάντα ἐρευνηθῶσι καὶ διαχωρισθῶσιν ἀκριβῶς — χαρτῖα διάφορα ἐφ' ὧν ἦσαν γεγραμμένοι σκέψεις καὶ ἰδέαι, προβλήματα, σημειώσεις, μελέται φυσικαὶ καὶ μαθηματικαί, ὡς καὶ μικρὸν κατάστιχον τῶν οἰκιακῶν ἐξόδων.

Φύσει ποιητῆς, δυνάμενος ἴσως καὶ ἐν τῇ τέχνῃ τῆς ποιήσεως νὰ διαπρέψῃ ἀσκούμενος ἐν τοῖς κανόσι καὶ τῇ παιδείᾳ, καὶ βίον ποιητικὸν διαγαγὼν δὲν ἠδυνήθη ν' ἀντιστῇ κατὰ τῶν πειρασμῶν Μούσης τινὸς ἰδιορρῦθμου καὶ ἀκαλλιεργήτου ἐμφωλευσάσης ἐν τῷ πνεύματι του· καὶ ἐπλήρου τετράδια ὀλόκληρα διὰ στίχων, ὧν ἱκανὰ τεμάχια ἠκούσαμεν καὶ ἡμεῖς ἀπαγγελλόμενα παρὰ τοῦ ἰδίου, ὥστε δὲν ἠθέλομεν ἐκπλαγῆ ἂν ἐβλέπομεν αἴφνης δημοσιευομένην συλλογὴν ποιήσεων αὐτοῦ ἐξαχθεῖσαν ἐκ τῶν ἐγγράφων, ἅτινα κατέλιπεν. Καὶ δὲν ἔγραφε μόνον στίχους ἰταλικούς, ἀλλὰ καὶ γαλλικοὺς πολυλάκεις, ὡς μαρτυρεῖ ὁ πολεμικὸς ὕμνος δν συνέθετο ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἀπήγγειλε κατὰ τὴν νυκτερινὴν ἔφοδον τῆς Διζῶνος, καὶ τὸ πρὸς τὸν Βίκτωρα Οὐγκῶ ἄσμα γραφέν τὸ 1867 εἰς ἀπάντησιν τῆς ὑπ' αὐτοῦ τότε δημοσιευθείσης «*Voix de Guernessey*»· τὸ ἄσμα τοῦτο τοῦ Γαριβάλδου φλέγον ἐτι ἐκ τῆς προσφάτου τῆς Μεντάνας ὀργῆς, περιέχει τῇ δε κακείσῃ ἐν τῷ μέσῳ τῆς μονοτονίας τῶν ῥητορικῶν ἀποστροφῶν πολλὴν ζωὴν, ἀντηχοῦσι δὲ αἴφνης ἐν αὐτῷ ῥωμαλέοι καὶ ἐπίσημοι ἱαμβοὶ ὡς οἱ τοῦ Βαρδιέ. Ἴδου ἡ ἄρχὴ αὐτοῦ:

Quand plus heureux jadis, aux champs de Parthenope,
Mes jeunes miliciens ont étonné l' Europe,
Essuyant leurs pieds nus sur le tapis des rois,
Donnant à leur ce qui fut tant de fois,

Le rêve, le soupir, l'espoir de nos ancêtres,
Crois-tu qu'ils ont servi, combattu pour des maîtres ?
L'amour de la patrie fut leur seule passion,
Et de l'humanité libre la mission.
Ce n'est pas vrai qu'aux rois nous ayont fait l'aumône ;
Nous servions l'Italie, nous ne servions personne.

Παρά τοῖς τοιοῦτοις ἀνδράσιν ἡ στοργή εἶνε ἰσχυροτάτη. Γινώσκωμεν μετὰ πάσης λατρείας ἠγάπησε τὴν μητέρα του, ἧς ἔφερε πανταχοῦ κατὰ τὴν ὀδύσειάν του τὴν εἰκόνα ὡς περιպτον, ἣν ἐπανεβλέπε καὶ μεθ' ἧς ἀνεστρέφετο ἐν ὀνείροις ὥσπερ μετὰ ζώσης, καὶ πρὸς ἣν προσήχετο μετὰ πεποιθήσεως καὶ ἐλπίδος. Διηγῆθημεν δὲ ἀλλαγῶ μετὰ πόσου πάθους ἠράσθη τῆς Ἀνίττας, ὥστε δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ τὸ ἐπαναλάβωμεν ἐνταῦθα. Ἀριστα βεβαίως θὰ ἐπραττεν ἂν ἐτήρει πίστιν διαρκῆ πρὸς τὸν πρῶτον τοῦτον, ὠραῖον καὶ ἠρωϊκὸν ἔρωτα· ἀλλ' ἡ φύσις δὲν ἠδυνήθη νὰ τῷ χαρίσῃ πάσας τὰς τελειότητας· ἀπεναντίας ἔθηκεν ἐντὸς τοῦ αἵματός του ἰσχυρὰν καὶ ἀκάθεκτον μίαν ἀτέλειαν, τὴν πρὸς τὴν ἡδυπάθειαν ῥοπήν.

Ἐνταῦθα δὲ τοῦ λόγου ἀφικόμενοι, ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι ἐν ἀρχῇ τοῦ βιβλίου τούτου εἴπομεν· τὸ κεφάλαιον τῶν ἐρώτων τοῦ Γαριβάλδου εἶνε θέμα, ὅπερ δὲν δυνάμεθα νὰ διαπραγματευθῶμεν. Προστίθεμεν μόνον, ἐπειδὴ ὑπάρχει ἐν Καπρέρα πλάξ ἐπιτυμβία, ἧς τὴν ἐπιγραφὴν κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας ἅπας ὁ κόσμος ἀνέγνω, ὅτι ἡ Ἀννίτα Γαριβάλδου ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς ὁποίας ἐστὶ γεγραμμένον ὅτι ἐγεννήθη τὴν 5 Μαΐου 1859 ἀπεβίωσε δὲ τὴν 25 Αὐγούστου 1875, δὲν εἶνε θυγάτηρ τῆς κυρίας Φραγκίσκης Ἀρμोजίνου. Ἡ κόρη αὕτη ἦτο τέκνον κυρίας τινὸς ἐκ Νικαίας μεθ' ἧς ἔσχε σχέσιν ὁ Γαριβάλδης κατὰ τὴν μεταξὺ τοῦ 1856 καὶ 1857 περίοδον ὅτε ἐποίει συχνὰ ταξείδια μεταξὺ Νικαίας καὶ Καπρέρας. Ἡ ῥηθείσα κυρία εἰς καλὴν ἀνήκουσα τάξιν ζῆ εἰσέτι καὶ ἴσως ἐν στενοχωρίᾳ ἐν τῇ γενεθλίῳ πόλει· διὰ τοῦτο καλὸν κρίνομεν ν' ἀποσιωπήσωμεν τὸ ὄνομά της.

Ἡ αἰτία δι' ἣν συνεζέυχθη κατόπιν μετὰ τῆς Ραϊμόνδης καὶ οὐχὶ μετὰ τῆς κυρίας ταύτης μεθ' ἧς ἔτεκνοποίησεν, ἔκρινε δὲ καλὸν νὰ νομιμοποιήσῃ τὸν Μαύλιον, τὴν Κλαιλιάν καὶ τὴν Ροζίταν, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν Ἀννίταν, τέκνον καὶ αὐτῆν, ὡς πάντες οἱ ἀδελφοὶ της, ἐξ ἔρωτος, εἶνε πρόβλημα ὅπερ ἡ ἱστορία ἔτι δὲν ἔλυσε, θὰ πράξῃ δὲ καλῶς, μὴ ἐμβαθύνουσα ἐν αὐτῷ ὅπως τὸ λύσῃ. Τὰ αἴτια δι' ἃ ἀγαπᾷ τις καὶ δὲν νυμφεύεται, νυμφεύεται καὶ δὲν ἀγαπᾷ καὶ παύει τοῦ ἀγαπᾶν ἀφότου νυμφευθῆ, εἶνε αἰνίγματα τοῦ τυφλοῦ Θεοῦ, τοῦ Ἐρωτος, ὧν οὐδεὶς θνητὸς εὔρε μέχρι τοῦδε τὴν λύσιν.

Ἀφήσωμεν λοιπὸν αὐτὸν μετὰ τοῦ φορτίου τῶν ἐρωτικῶν του ἁμαρτιῶν πρὸ τοῦ δικαστηρίου ἐκείνου ὅπου κατὰ τὴν δίκην κρίνονται αἱ

πράξεις καὶ αἱ προθέσεις, αἱ ἐλαφρυντικαὶ καὶ αἱ ἐπιβαρυντικαὶ περιπτώσεις.

Ὁ Γαριβάλδης, κακὸς συνωμότης ὡς καὶ ἐν ταῖς συνωμοσίαις τοῦ ἔρωτος, ἐνήργησεν ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ μὴ ἀποκρύψας ποτὲ ὅτι ἠσθάνετο καὶ ὅτι ἐπόθει. Ἐπραξε καὶ τι πλέον. Ὅστις-δήποτε ἄλλος εἰλικρινέστερος καὶ τολμηρότερος ἐραστῆς θὰ εἶχε τὴν πιθανότητα ὅτι ἠδύνατο νὰ κρύψῃ τὴν πράξιν του. Ἀλλὰ τοιαύτην ἐλπίδα δὲν εἶχεν ὁ Γαριβάλδης. Ἐπὶ ἡμῶν αἰῶνα περιπτο ὀλοκλήρου τοῦ κόσμου οἱ ὀφθαλμοὶ ἔμειον ἀτενῶς προσηλωμένοι ἐπ' αὐτοῦ· οὐδ' ἐν βῆμα ἠδυνήθη νὰ ποιήσῃ ποτὲ οὐδ' ἐν νεῦμα, οὐδὲ λέξιν νὰ προφέρῃ, οὐδὲ νὰ μεταβῇ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, οὐδὲ νὰ λάβῃ ὡς συντρόφους ἕνα ἢ πλείονας φίλους, χωρὶς νὰ ἴδωσι τοῦτο μυριάδες θυμάτων καὶ χωρὶς νὰ τὸ ἀναγγείλωσι μυριάδες χειλέων.

Τοιοῦτος τῶν μεγάλων ἀνδρῶν ὁ κλήρος. Πάντες γινώσκουσιν ἐκ μνήμης τὰς δεκατρεῖς συζύγους τοῦ Καίσαρος· ἀλλ' οὐδεὶς γινώσκει ποσάκις τῆς ἡμέρας ὁ ἀπελευθερὸς εἰσῆρχετο ἐντὸς τῶν οἰκῶν τῆς ἀκολασίας ἐν Ῥώμῃ.

Τοιαύτη ὑπῆρξε καὶ τοῦ Γαριβάλδου ἡ τύχη. Ἄν ἤθελε διαγάγει ἀσημον βίον, ἡ ἱστορία τῶν συζύγων καὶ τῶν υἱῶν του ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κυκεῶνος τῆς ἐρωτικῆς ἀκρασίας τοῦ παρόντος αἰῶνος, ἤθελε παρέλθει ἀπαρατήρητος. Ἀλλ' εἶνε βέβαιον ὅτι ὁ χρόνος ἀποξέων τὰς τελευταίας σκωρίας αἰτίνας καλύπτουσιν ἔτι τὸν ἀνδριάντα τοῦ Ἡρώος, θὰ θάψῃ αὐτὰς εἰς τὴν λήθην.

X...

Ο ΓΕΡΜΑΝΟΣ ΦΟΙΤΗΤΗΣ

Περιγραφή

τοῦ μαθητικοῦ βίου ἐν Γερμανίᾳ.

Συνίεσις ἰδίᾳ σελ. 658.

Πλάσις τοῦ χαρακτῆρος τοῦ φοιτητοῦ ἐν τῷ βίῳ.—Αἰθουσαι ἀκροάσεων καὶ ξενοδοχείον.

Ἐμνημονεύσωμεν ἀνωτέρω οἶαν ἐπίδρασιν ἀσκει ὁ Goethe ἐπὶ τῶν ἐρωτικῶν τοῦ σπουδαστοῦ πράξεων. Ἀλλ' ὁ μέγας οὗτος ποιητὴς ἐπίδραξ ἔτι σπουδαιότερον ἐπὶ τῶν κυρίων αὐτοῦ ἀσχολιῶν. Κατὰ τὴν γνώμην οὐχὶ ἀσημάντου μέρους φοιτητῶν λέγων ὁ Goethe ἐν τῷ *Tasso* τὸ γνωστὸν, ὅτι: «τὸ πνεῦμα σχηματίζεται ἐν τῇ ἡρμῷ, ὃ δὲ χαρακτῆρ ἐν τῷ βέβηματι τῆς ζωῆς», ἔγραψεν ἔχων ἐν νῷ τὴν σπουδάζουσαν νεολαίαν. Ἐκαστος λοιπὸν σπουδαστῆς ἰκανῶς ἀναπτύξας τὸ πνεῦμα ἐν τῇ εἰδυλλιακῇ ἡρμῷ τοῦ γυμνασίου, βλέπει νῦν, εἰσερχόμενος εἰς τὴν ἀκαδημαϊκὴν ἐλευθερίαν, ἐπελθούσαν τὴν ἀρμολίαν σιγμῆν ὅπως ἀναπτύξῃ καὶ τὸν ἀτομικὸν χαρακτῆρα, διὸ καὶ ἄφροτος καὶ ἀδέσμευτος ῥίπτεται εἰς τὸ βέβημα τοῦ κόσμου. Τούτου δ' ἕνεκα ὁ ἄθυμος σπουδα-